

اخلاق قانون زندگی

تا امروز دانستیم یکی از حوزه‌های مورد تأکید دین ما اخلاق است که به خصوص در شکل اجتماعی اش ضرورتی دوچندان دارد. و همچنین دانستیم که هدف از اخلاقی زیستن، تغییر شخصیت و ایجاد تحولی روحانی است؛ یعنی اخلاقی زیستن اقدامی در جهت کمال خوبی‌شن است و در ادامه دانستیم که به دلیل تعاملات پیچیده امروزی که به دلیل حضور تکنولوژی در زندگی بشر مدرن پدید آمده، نیازمندی به اخلاق و توجه به آن گستره و ضرورت بیشتری یافته است. در شماره قبل برخی اصول اخلاقی را در حوزه اجتماعی بررسی کردیم. اینک می‌خواهیم اخلاق را در حوزه یکی از تعاملات مهم یعنی در ارتباط با همسایگان پی‌بگیریم.

خود - هر که باشند و با هر مردم و مسلکی - نیکی کنیم: «به پدر و مادر خود نیکی کنید ... به همسایه خویشاوند و همسایه دور و بیگانه (نساء، ۳۶).» این اصل آنقدر اهمیت دارد که پیامبر - درود خدا بر او باد - عدم آزاررسانی به همسایه را شرط ایمان مؤمن معرفی فرموده و بیان می‌داشت: «هر کس به خداوند و روز جزا ایمان دارد، به همسایه خود آزار نرساند (حکیمی، ۱۳۹۱، ج: ۹، ۷۶۵).

و می‌فرمود: «هر کسی همسایه‌اش از آزار و اذیت او آسوده نباشد، ایمان ندارد و مسلمان نیست.» (همان، ص: ۷۶۴).

آری ما در ارتباط با همسایگان ملزم به رعایت پاره‌ای اصول اخلاقی هستیم که از مهم‌ترین آن‌ها خوبی کردن و آزار نرسانی به آن‌هاست. یعنی باید شیوه‌رفتاری را در پیش گیریم که:

اولاً، حتی‌المقدور به حال همسایه‌ها نیز مفید باشد و فقط به فکر خود و خانواده‌مان نباشیم.

ثانیاً، از انجام کارهایی که به همسایه‌ها آسیب می‌رسانند، دوری گزینیم؛ حتی

کرد، اما پاییمال نکردن حقوق، رعایت حق‌الناس، حفظ کرامت انسانی و رعایت احترام، اساس و بنیان هر نوع ارتباط اجتماعی است. این در حالی است که متأسفانه در جامعه امروز رعایت نکردن اخلاق در بعضی حوزه‌ها به‌شکل بحرانی خودنمایی می‌کند که یکی از وجوده آن، بی‌توجهی به حقوق همسایگی است. این حقوق که بیشتر جنبه اخلاقی دارد، در جامعه‌ما به تدریج رنگ باخته و به شدت کمرنگ شده است.

حقوق همسایگی:
رعایت حسن هم‌جواری
مهم‌ترین اصل اخلاقی در رابطه همسایگی، رعایت حسن هم‌جواری است. حسن هم‌جواری تنها یک اصطلاح سیاسی در ارتباط میان کشورها نیست، میان اهالی یک کوچه یا خیابان و یا مردم یک محله نیز مطرح است.

حسن هم‌جواری همان نیکی به همسایه و آزار نرساندن به اوست. خداوند در قرآن مجید فرمان داده است که به همسایگان

انسان موجودی اجتماعی است و در میان انبوهی از روابط ساده و پیچیده زندگی می‌کند. از لحظه‌ای که آدمی خانه‌اش را ترک می‌کند و پا به کوچه و خیابان می‌گذارد، با افراد زیادی برخورد و مراوده دارد؛ برخوردهایی در سطوح مختلف و در شکل‌هایی متفاوت. برخورد ما با شماری از افراد کوتاه و گذراست، مثل رابطه با کسانی که مثلاً در یک تاکسی برای مدتی کوتاه و طی مسافتی محدود با آن‌ها همراهیم، و یا مثل رابطه‌مان با دوستان صمیمی که غالباً به شکلی مستمر و طولانی با آن‌ها در تماسیم. در عین اختلافاتی که این نوع ارتباطات با یکدیگر دارند، اما تمامی آن‌ها در یک مورد خاص هم‌دانسته‌اند؛ اینکه در همه آن‌ها به اخلاق نیاز داریم. چرا که اخلاق خمیرمایه اصلی روابط اجتماعی سالم است.

ملاحظات اخلاقی
اگرچه در هر نوع رابطه‌ای باید ملاحظات اخلاقی ویژه‌ای را رعایت

اخلاق و جوان
حسین مظاہری
شقق

مجموعه دو جلدی «اخلاق و جوان»

جلد اول مشکل از چهار فصل است: «جوان و نیروهای کنترل کننده»، «مسئولیت جوانان»، «ازدواج» و «کار و کوشش». جلد دوم دارای ۳ فصل است و «غراائز و تمایلات»، «عفت و غیرت» و «استقلال فکری» را مورد اشاره و تحلیل قرار داده است.

و هر کس می‌تواند در ملک شخصی خود دخل و تصرف کند اما سر ظهر و یا پاسی از شب گذشته انجام چنین تعییراتی که موجب سروصداست، فاقد وجاهت اخلاقی است و باید از آن پرهیز کرد.

■ داخل حیاط یا تراس دود کباب راه انداختن نیز عملی خلاف قانون نیست، اما وقتی همسایه مجبور است با وجود گرمای هوا، کولرش را خاموش کند تا دود کباب ما آزارش ندهد، مثلابه دود یا بو حساسیت داشته باشد، بی ملاحظگی ما در این مورد روشن است که غیراخلاقی است. بهتر است انجام این کارها به حضور در فضاهای بیرون از خانه موكول شود.

■ خواستن و تقاضا کردن چیزی از همسایه اشکال چندانی ندارد. اما اگر این کار به دفعات و به شکلی مستمر انجام شود، به شکلی که مزاحمت ایجاد کند، یا تقاضا در اموری باشد که معمولاً بین دو همسایه طرح چنین تقاضاهایی معمول نیست، نوعی همسایه‌آزاری به حساب می‌آید و باید از آن‌ها پرهیز داشت. باید بدانیم جامعه را اخلاق حفظ خواهد کرد نه قانون‌ها و این نکته‌ای مهم و قابل توجه است.

حسن هم‌جواری گاه به آن است که سختی و ناملایماتی که از سوی همسایه برای ما پیش می‌آید را تحمل کنیم. اگر بخواهیم روابط از هم نگسلد، باید صبور باشیم. باید با همسایه مدارا کرد، یعنی تا جایی که ممکن است، آزار و زحمت وی را تحمل کرد. به هر حال بدانیم تا زمانی که دوستی و ارتباط برقرار است، امید به اصلاح رفتار وی وجود دارد. بی توجهی و لجبازی مشکل را سخت‌تر و پیچیده‌تر می‌کند. امام سجاد - درود خدا بر او باد - در سخنی به پاره‌ای از حقوق همسایه‌ها که جنبه‌ای اخلاقی مؤثری دارند، اشاره کرده است: «اما حق همسایه آن است که در غیاب او آبرویش را حفظ کنی و در حضورش به احترام بگذاری. اگر بر او ستمی رفت، یاری اش کنی... از لغزش‌هایش درگذری و با او به خوبی و بزرگواری معاشرت کنی (همان، ص ۹۲۱).

در تعامل با همسایگان جدا از رعایت قوانین باید باره‌ای از ملاحظات اخلاقی را نیز رعات کرد. فرض: تعمیرات منزل جرم و غیرقانونی نیست

اگر این آزار به ظاهر کوچک باشد و به چشم نیاید. مثلاً وقتی در یک مجتمع آپارتمانی از پله‌ها بالا و پایین می‌رویم، باید بدانیم این مسیر مشترک است و باید در راه‌پله‌ها بی‌سروصدا و آهسته حرکت کنیم.

حقوق اخلاقی همسایگان از نگاه پیامبر اکرم(ص)

■ اگر همسایه‌ای از تو کمک خواست، در شدت و سختی به او کمک کنی اگر نیازمند شد، به او کمک مالی کنی. اگر خیر و خوبی به او رسید، به وی تبریک و شادباش بگویی. اگر بیمار شد، به عیادتش بروی.

■ اگر میوه‌ای خریدی مقداری از آن را به تعارف برای او بفرستی و اگر این کار رانمی کنی، میوه را پنهانی به خانه ببری تا چشمش به آن نخورد. فرزند همسایه آن میوه بیرون نفرستی تا فرزند همسایه را آزدده نسازی.

■ او را به بُوی غذا پختن خود اذیت نکنی، مگر اینکه مقداری از آن غذا را برای او ببری.